

Orbán Endre:

Jogcímek Maliban

Egy *közvetett ismerősöm* felhúzta szemöldökét, mikor a külügyminisztérium parlamenti államtitkára azt [nyilatkozta](#), hogy Magyarország úgy a franciák mellett, mint az EU keretében jelen kíván lenni Maliban. A lelkesedés azóta részben [mérséklődött](#), az államtitkári kijelentésre vonatkozó kérdés azonban továbbra is releváns: különböző missziókról lenne szó?

A francia intervenció

Franciaország január 11-én jelentette be, hogy beavatkozik a Maliban kialakult fegyveres konfliktusba. Nemzetközi jogalapja az ideiglenes államfő meghívása volt, ilyet pedig már láttunk a történelem során, például 2006-ban mikor Etiópia avatkozott be Szomáliában. Miért volt szükség a kormánytól érkezett meghívásra?

Az ENSZ Biztonsági Tanács december 20-án hozta meg az Alapokmány VII. fejezete alapján a [2085-ös számú BT határozatát](#). Ez egy afrikai vezetésű intervencióra adott egy éves mandátumot (African-led International Support Mission in Mali, AFISMA), az összes többi államot és nemzetközi szervezetet pedig csupán logisztikai segítségnyújtásra hívja fel. Mindez tehát önmagában nem *legalizálná* a francia beavatkozást. Fontos azonban a mandátum megléte, hiszen anélkül egy afrikai összetételű beavatkozás sem lenne jogszerű, legyen az bármilyen emelkedett humanitárius célzatú. Az afrikai beavatkozás ötletét egyébként a [Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége \(ECOWAS\)](#) vetette fel, így a BT határozatban adott mandátum is nekik szól.

Érdekes azonban elidőzni a meghívásos alapú beavatkozásnál, mivel több kérdőjel is illeszthető köré. Ezek egyike, hogy egy ideiglenes kormány felkérése megfelelő jogalap-e. E ponton az a döntő, hogy a kormány nemzetközileg elismert vagy sem. Utóbbi esetben ugyanis az is előfordulhat, hogy egy polgárháborús helyzetben a [lázadókat ismerheti](#) egy külföldi kormány és az ő oldalukon avatkozik be.

Az esetnek további érdekessége, hogy tankönyvszerűen veti fel az önvédelemről szóló ENSZ Alapokmány 51. cikkének vitatott értelmezéseit. Ilyen például az a franciák által is felhívott segédérv, mely szerint az országban több ezer francia állampolgár tartózkodik és ez jogalapot biztosíthat az önvédelem felhívására, minthogy az állam konstitutív elemei közül nem pusztán a terület vagy a kormányzat lehet az agresszió célpontja.

Ezenfelül felvetődik a *nem állami szereplők elleni fellépés* kérdése, mely jelen esetben összefonódik az *elhárító önvédelem* koncepciójával. Be lehet-e önvédelem címen avatkozni abban az esetben, ha fegyveres csoportok kívánják átvenni egy állam irányítását, hogy onnan terroristaakciókat indítsanak más államok ellen. A jelen helyzetben erről, vagyis Maliból más állam ellen indított bármilyen ellenséges tevékenységről még nincs szó, így kerül előtérbe az ingoványos *elhárító*

önvédelemkoncepciója.

Utóbbit illetően nem kétséges, hogy 2001. szeptember 11-e komoly nyomot hagyott a nemzetközi közjogi diskurzusban. Maga Kofi Annan is amellet érvelt jelentésében például, hogy a küszbönálló támadás veszélye már beleérthető az 51. cikkben megjelenő „fegyveres támadásba”. Mindezt a végletekig fokozta a [Bush-doktrína](#), mely szerint *megelőző csapás* mérhető azokra, akik veszélyeztetik az Egyesült Államok biztonságát. Kérdés azonban, hogy milyen távoli fenyegetést gondol elégségesnek a doktrína? És ezen az alapon milyen visszaélészerű önvédelmi helyzeteket lehet megérvelni?

Az EU fellépése

A francia intervencióval párhuzamosan Catherine Ashton január 17-én összehívta az Európai Unió [külügyi tanácsának rendkívüli ülését](#). Ez a fentebb hivatkozott BT határozat felhívásának eleget téve [döntött](#) az afrikai állam haderejének történő technikai segítségnyújtásról.

Az Uniónak ez a fellépése már a humanitárius nemzetközi jog körébe tartozik. Ez már egy időben következő, a fegyveres konfliktus megindulás utáni lépés és fő célja a háború ártó hatásainak mérséklése. Jelen esetben becslések szerint több, mint 350.000 menekült hagyta el az ország északi részét.

A humanitárius célzatú közbelépés Európai Unió háttéranyaga a közös kül- és biztonságpolitika keretében elfogadott [2005/C 327/04-es iránymutatás](#), mely felsorolja az EU nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartását előmozdító eszközeit (Ld. az iránymutatás 16. pont alatti felsorolása). Ezek közé tartoznak a válságkezelési műveletek, a politikai párbeszéd, a különféle szankciók vagy éppen a képzések, amit az előirányzott EU misszió jelen esetben is hivatott véghezvinni (EU training mission in Mali: EUTM Mali).

Mint látható a két eset merőben más nemzetközi jogilag. Az első esetben az a kérdés merül fel, hogy milyen jogon avatkozhat be valaki fegyveres eszközökkel egy másik állam területén (*ius ad bellum*). Utóbbi ennek vitatásán már túllép, a már meglévő fegyveres konfliktus kezelésével foglalkozik, függetlenül a beavatkozás jogszerűségétől (*ius in bello*).

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a franciák meghívása, mint minden beavatkozásra való meghívás cél- és időhöz kötött, nem csúszhat át a megszállás kategóriájába. Érzékeny kérdés ez, mivel az egész helyzet egyben egy [posztkoloniális diskurzus](#) kontextusában is értelmeződik. Az pedig már a nemzetközi közjog *finomsága* és nemzetközi kapcsolat*szépsége*, hogy ki-ki eldöntheti, hogy a távoli terrorista veszély semlegesítését fogadja el, mint érv, vagy inkább egy klasszikus [clausewitz](#)i háborúnak és egyben a [politika eszközének](#) tekinti a francia beavatkozást.